

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště opONENTA,
institute**

PhDr. et Mgr. et Bc. Jiří Pospíšil, Ph.D.

Hodnoty a volný čas: Nové výzvy pro sociální pedagogiku a pedagogiku volného času

doc. PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD.

Institut psychologie, Filozofická fakulta Prešovské univerzity v Prešove

Vzhľadom na rozsah monografie si dovoľím detailnejšie komentovať iba vybrané aspekty predloženého textu, pričom monografia je hodnotená v tomto posudku komplexne.

Aktuálnosť tématu

Autor monografie si zvolil stále aktuálnu tému hodnôt vo väzbe na voľný čas – pričom poukazuje na konkrétne a komplexne spracované výzvy v oblasti sociálnej pedagogiky. Zvlášť pozitívne vnímam zaradenie postmodernistického spracovania témy voľného času, v ktorom autor uvádza koncept decentralizácie (Rojek, 1995), pričom zdôrazňuje, že koncept skúmania voľného času nemá za cieľ len pomáhať, ale skúmať perspektívy jedinca. Z môjho pohľadu sa jedná o zhmotnenie myšlienok postmoderného naratívu v súčasnom vedeckom diskurze. Zároveň je posun k postmoderne možno vidieť v zahrnutí výskumníka v sociálnom priestore. Aktuálne, v duchu súčasných smerov, prestáva byť odborník vyčleneným expertom, a stáva sa súčasťou výskumu (participatívny výskum). Monografia je zbavená objektivistických „právd“ o tom, „čo sú a nie sú hodnoty“, text je vnímavý k spoločenskému, historickému a osobnému kontextu a je silne ukotvený v aktuálnom duchu. Text monografie sa odkláňa od doterajšieho objektivistického vnímania a nasleduje líniu, v ktorej zaznievajú taktiež myšlienky Rortyho, ktoré akcentujú prepojenie vzdelania a pravdivosti poznania. Som presvedčená, že absenciou reflexie súvislosti medzi mocou a poznaním, práve v kontexte sociálnych vied, môže byť spochybňovaná validita skúmania.

Prístup k riešeniu, použitá metodológia

Autor si zvolil konceptualizáciu hodnôt v sociálnej pedagogike, ktorú rieši na úrovni analýzy teoretických perspektív a zároveň následne empiricky. Autor vhodne a komplexne prepája poznatky z psychológie, filozofie, sociálnej práce a pedagogiky, sumarizujúc, prepája tému hodnôt dvojdimenzionálne: v kontexte osobnosti a v spoločenskom kontexte. Podobne komplexne je spracovaná téma voľného času, autor plynule prepája funkcionalistický, neomarxistický prístup, prístup k trvaniu voľného času ako ku krajine (ktorý osobne vnímam ako originálny koncept s možným presahom do praxe), akcentuje súčasný globalizačný aspekt, zmieňuje aktuálnu tému trávenie voľného času v reťazcoch IKEA a trávenie voľného času ako koncept prepojený na dosahovanie blahobytu. Analogicky precízne s plným porozumením je konceptualizovaná téma výskumu voľného času, hutne, chronologicky sú

opisované hodnoty a voľný čas, pričom uvádza Platónovu, Aristotelovu koncepciu ďalej zmieňuje Hartmannovu kumulatívnu predstavu o povahe dobra ako výsledku teológie hodnôt, von Hildebrandovu etiku a fenomenológiu hodnôt spojenú s intersubjektívnym významom a mnohé ďalšie, napr. teórie Maslowa, Schwartza a Bilskeho. Je možno konštatovať, že chronologicky spracovaná téma hodnôt je raritná, obvykle sa autori/autorky obmedzia na niekoľko konceptov a hodnoty nie sú vnímané v kontexte historických a spoločenských zmien.

Kvalita a správnosť dosažených výsledkov, pôvodnosť dosažených výsledkov, uplatniteľnosť výsledkov pro rozvoj oboru a ďalší bádání

Text monografie je jednoznačne vysoko kvalitným produktom vychádzajúci z dôslednej teoretickej analýzy, v ktorej je každý koncept interpretovaný nielen definične, ale predovšetkým v prepojení na ďalšie konštrukty. Tým, že je orientovaný pozitívne (nepatologizuje, nepsychiatrizuje, nestigmatizuje) stáva sa prirodzenou súčasťou pozitívneho ducha sociálnej vied. Ponúka priestor pre porozumenie zdrojových a rozvojových stránok jedinca, umožňuje reflexiu ako sa hodnoty menili a ako ich zmeny súvisia s trávením voľného času. Výsledky prezentované v monografii sú využiteľné pre ďalšie skúmanie nielen v kontexte hodnôt a trávenia voľného času a nielen v kontexte sociálnej pedagogiky, ale v ďalších vedných odboroch – psychológia, sociológia a podobne.

Formální úprava a jazyková úroveň práce

Predložená monografia je po formálnej a jazykovej stránke hodnotným produktom. Použitý jazyk je produktom vyspelého autora, ktorý používa pojmy, konštrukty a teórie presne, bez akéhokoľvek náznaku trivializácie či iných zjednodušení. Tabuľky v prílohách sú prehľadné, obsahujú všetky potrebné náležitosti, ktoré umožňujú porozumieť ako boli údaje štatisticky spracovávané a s akým outputom.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

Autor uvádza výsledky realizovaného výskumu, ktorý bol koncipovaný ako longitudinálna štúdia, zbery dát boli realizované v rokoch 2009, 2019 a 2021.

Na str. 83. pri téme reliabilita merania autor uvádza:

„V oblasti hodnotových preferencí je značně obtížné ověřit i reliabilitu externí, např. užitím klasického schématu test – retest, protože hodnotové preference se mohou podle aktuálního emočního stavu osoby při jejich opakovaném měření mírně měnit.“

Na základe akých dôkazov/zistení je možno konštatovať, že hodnoty sú ovplyvnené emočným stavom jedinca? Aké iné prediktory môžu vysvetliť preferenciu hodnôt?

Autor ďalej uvádza problematickosť reliability merania v kontexte merania hodnôt. Akú alternatívu k chápaniu reliability a validity merania ponúka fenomenologická paradigma, ktorej implikáciou je kvalitatívny výskum? Vie si autor predstaviť design kvalitatívnej štúdie zameranej na výskum hodnôt v kontexte voľného času a ak áno, ako by ju realizoval?

Poprosím o vysvetlenie spôsobu výberu do vzorky.

„Respondenti byli vybírání napříč celou Českou republikou, přičemž již při náhodném výběru respondentů bylo dbáno na přibližnou stratifikaci podle kritérií pohlaví, věku a velikosti obce.“

Výber je opisovaný ako náhodný v populácii, je možné pri zvolenom postupe uvažovať o tom, že výber bol skutočne náhodný?

Autor koncipoval štúdiu ako longitudinálnu, z textu však nie je čitateľné či jeden participant absolvoval všetky 3 zbery, alebo sa jednalo o iné kohorty v 3 časových úsekoch. Poprosím o vysvetlenie.

Na str. 268 v kapitole Hodnotové konsekvencie autor prezentuje výskumné zistenia: *„Preference hodnot se u osob, které se věnují sociálním aktivitám, mezi lety 2009, 2019 a 2021 výrazně proměnily. Zejména rok 2009 představuje v této kategorii specifické vychýlení. Příčiny výrazných hodnotových proměn vidíme dvě a obě budou zohledněny jak při dílčích přehledech pozitivních a negativních vztahů k hodnotám, tak zejména v analýze důsledků hodnotových konsekvencí.“*

Tieto výsledky v texte nižšie interpretuje v súlade so samotným meraním, je možné iné vysvetlenie zaznamenaných zmien?

Záver

Predložená monografia je originálnym autorským dielom, ktorého obsah a forma spĺňajú požiadavky kladené na habilitačné práce. Monografia je syntetizujúca, ponuka detailné spracovanie témy hodnôt v prepojení na trávenie voľného času. Teoretické východiská jednoznačne odôvodňujú zvolenú metodológiu v empirickej časti monografie. Výskumy longitudinálneho charakteru (najbonitnejšie v sociálno-vednom výskume) realizované a predstavené v monografii sú odrazom precízne naformulovaných cieľov, výberu nástrojov, náročnej administrácie s náležitou interpretáciou. Prínos práce je nespochybniteľný, prináša perspektívu jedinca, ponúka priestor pre teoretický rozvoj jeho vnútorných zdrojov (celospoločenský prínos) a zároveň je oslobodený od jednoznačných dogmatických téz. Rozsah habilitačnej práce (336 strán), s rozsiahlym zoznamom literatúry potvrdzuje prácu s množstvom literárnych zdrojov, ktoré sú v konečnom dôsledku integrované do prepracovanej monografie odrážajúcej expertízu a erudíciu autora vo zvolenej oblasti.

Habilitační práce Jiřího Pospíšila „Hodnoty a volný čas: Nové výzvy pro sociální pedagogiku a pedagogiku volného času“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

Prešov

Dne 15. 2. 2024

doc. PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD.
podpis

HABILITATION THESIS REVIEWER'S REPORT

Masaryk University

Applicant

PhDr. et Mgr. et Bc. Jiří Pospíšil, Ph.D.

Habilitation thesis

Values and Leisure: New Challenges for Social and Leisure Education

Reviewer

doc. PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD.

Reviewer's home unit, institution

Institute of Psychology, Faculty of Arts, University of Prešov

Given the size of the monograph, I will take the liberty to comment in more detail only on selected aspects of the presented text, however, the monograph is evaluated in this review as a whole.

Relevance of the topic

The author of the monograph chooses a topical theme of values in relation to leisure - pointing out concrete and complex challenges in the field of social education. I perceive as particularly positive the inclusion of a postmodernist treatment of the topic of leisure, in which the author introduces the concept of decentralisation (Rojek, 1995), stressing that the concept of research on leisure is not only to help, but to explore the perspectives of the individual. From my perspective, this is a materialization of ideas of the postmodern narrative in a contemporary scientific discourse. At the same time, the shift towards postmodernity can be seen in the inclusion of the researcher in the social space. Currently, in line with contemporary trends, the scholar ceases to be an excluded expert, and becomes part of research (participatory research). The monograph is devoid of objectivist "truths" about "what values are and are not"; the text is receptive to social, historical and personal context and is strongly anchored in the current discourse. The text of the monograph departs from previous objectivist perceptions and follows a line that also echoes Rorty's ideas, which emphasize the connection between education and the truthfulness of knowledge. I am convinced that the absence of reflection on the connection between power and knowledge, precisely in the context of social sciences, may call the validity of inquiry into question.

Approach to the solution, methodology used

The author has chosen to conceptualize values in social education, which he addresses at the level of analysis of theoretical perspectives and, at the same time, empirically. The author appropriately and comprehensively links knowledge from the field of psychology, philosophy, social work and education, and summarizing, connects the topic of values in a two-dimensional way: in the context of personality and in the social context. Similarly, the topic of leisure is treated in a comprehensive way, the author seamlessly links the functionalist, neo-Marxist approach, the approach to the duration of leisure time as a landscape (which I personally perceive as an original concept with possible overlap into practice), accentuates the contemporary globalisation aspect, mentions the topical theme of leisure time spent in IKEA chains, and leisure as a concept linked to the achievement of affluence. The topic of research on leisure is conceptualized with the same precision and full understanding. Values

and leisure are described in a dense, chronological manner, citing Plato and Aristotle's concepts, mentioning Hartmann's cumulative notion of the nature of the good as a result of a theology of values, von Hildebrand's ethics and the phenomenology of values linked to the intersubjective meaning, and many others, such as the theories of Maslow, Schwartz, and Bilski. It can be stated that a chronological treatment of the topic of values is rare, authors usually limit themselves to a few concepts and values are not seen in the context of historical and social changes.

Quality and accuracy of the results, originality of the results, applicability of the results for the development of the field and further research

The text of the monograph is apparently a high-quality product based on a rigorous theoretical analysis in which every concept is interpreted not only through definitions, but, above all, in relation to other constructs. By being positively oriented (without psychologizing, psychiatrizing, or stigmatizing), it becomes a natural part of the positive ethos of social sciences. It offers a space for understanding the resource aspects and the developmental aspects of an individual and allows for reflection on how values change and how their changes relate to leisure. The results presented in the monograph are useful for further research not only in the context of values and leisure and not only in the context of social education, but also in other disciplines - psychology, sociology, etc.

Formal and language standards of the work

The present monograph is a valuable product in terms of form and language. The language used is the product of a mature author who uses concepts, constructs and theories accurately, without any hint of trivialisation or other simplifications. The tables in the appendices are clear, containing all the required features to understand how the data were statistically processed and with what results.

Reviewer's questions for the habilitation thesis defence

The author presents the results of the research he conducted, which was designed as a longitudinal study, data collections were carried out in the years 2009, 2019 and 2021.

On p. 83, under the topic of measurement reliability, the author states:

"In the area of values preferences, it is rather difficult to verify the external reliability, e.g. by using classical test-retest scheme, because values preferences can vary according to the current emotional state of the person when they are repeatedly measured."

On the basis of what evidence/findings is it possible to conclude that values are influenced by an individual's emotional state? What other predictors can explain values preference?

The author goes on to state the problematic nature of measurement reliability in the context of value measurement. What alternative to understanding measurement reliability and validity is offered by the phenomenological paradigm, the implication of which is qualitative research? Can the author imagine the design of a qualitative study focusing on values research in the context of leisure, and if so, how would it be conducted?

I would like to ask for an explanation of the sampling method.

"Respondents were selected across the whole Czech Republic, with attention being paid to approximate stratification according to the criteria of gender, age and size of the town."

The selection is described as random in the population. Is it possible to think that the selection was truly random with the chosen procedure?

The author has designed the research as a longitudinal study, but it is not clear from the text whether one participant completed all 3 data collections or whether there were different cohorts at the 3 time points. I would like to ask for clarification.

On p. 268, in the Value Consequences chapter, the author presents the research findings: "Values preferences of people engaged in social activities between 2009, 2019 and 2021 have changed significantly. In particular, the year 2009 represents a specific deviation in this category. We see two reasons for the significant value shifts, and both will be taken into account in the partial overviews of positive and negative value relationships, and in particular in the analysis of the impact on value consequences." He interprets these results in the text below in accordance with the measurement itself. Is there another possible explanation for the observed changes?

Conclusion

The presented monograph is an original work of authorship, the content and form of which meet the requirements for habilitation theses. The monograph is synthesizing, offering a detailed treatment of the topic of values in relation to leisure. The theoretical background clearly justifies the chosen methodology in the empirical part of the monograph. The longitudinal research (the most fruitful in social science research) carried out and presented in the monograph reflects the precisely formulated objectives, choice of instruments as well as the demanding administration with proper interpretation. The contribution of the work is unquestionable, it brings the perspective of the individual, offers space for theoretical development of his internal resources (society-wide contribution) and at the same time is free from unambiguous dogmatic propositions. The scope of the habilitation thesis (336 pages), with an extensive reference list, confirms the author has worked with a multitude of reference sources, which are ultimately integrated into a sophisticated monograph reflecting the author's expertise and erudition in his chosen field.

Jiří Pospíšil's habilitation thesis entitled "Values and Leisure Time: New Challenges for Social and Leisure Education" **fulfils** the requirements expected of a habilitation thesis in the field of Education.

Prešov

Date: 15. 2. 2024

Signature: doc. PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD.

Ověření předsedu předsečen habilitační komise:

